

Till
Klimat- och näringslivsdepartementet

kn.remissvar@regeringskansliet.se

Snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret - KN2024/01391

Klimat- och näringslivsdepartementet föreslår att Försvarmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk ska ges möjlighet att handlägga vissa ärenden snabbare än vad som medges enligt miljöbalken. Avsikten är att myndigheterna ska ges "bättre förutsättningar att öka övningsverksamhet och stärka det militära försvaret".

Förslaget innebär att miljöbalken sätts ur spel samtidigt som klimatet kommer i skymundan. På senare år har klimatförändringar blivit ett allt större hot mot mänsklighetens överlevnad.

Kvinnor för Fred anser att kärnvapenkrig och klimathotet är de största utmaningarna mot vår säkerhet. Både Sveriges anslutning till militäralliansen Nato och försvarsavtalet Defense Cooperation Agreement (DCA) med USA bidrar till ökad militarisering och risk för att Sverige dras in i krig – i värsta fall med kärnvapen.

Mot denna bakgrund vill vi lämna följande synpunkter på ovanstående promemoria.

Sammanfattning

Kvinnor för Fred anser:

- Försvaret ska inte medges några undantag från miljöbalken.
- Försvaret egna organ ska inte besluta om militära ärenden som innebär miljöfarlig verksamhet.
- Militära övningar i Vättern ska inte tillåtas.
- Antalet militära övningar i Göteborgs Södra Skärgård ska minskas.
- Medborgarna måste ha en reell möjlighet yttra sig om miljöfarlig verksamhet i deras område.
- Försvaret måste redogöra för konsekvenserna av deras verksamhet på klimatet.

Anmälan i stället för tillstånd

Tillstånd för miljöfarlig verksamhet prövas av länsstyrelsen och beslutas av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Nu föreslås att försvaret ska undantas och i stället göra en anmälan när det gäller miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet till försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Försvarsinspektören för hälsa och miljö ska bedöma om verksamheten eller åtgärden kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och om så är fallet förelägga den myndighet som har gjort anmälan att ansöka om tillstånd.

Enligt förslaget ska även nuvarande tillstånd kunna ändras genom en anmälan. Departementet konstaterar att "Följden av avvikelsen blir förhållandevis ingripande eftersom den rubbar den rättskraft som gäller för ett tillstånd. Det bedöms dock vara en nödvändig avvikelse för att möjliggöra enklare ändringar av vissa verksamheter för att stärka försvarsberedskapen."

Kvinnor för Fred anser att militära organisationer över huvud taget inte ska ges undantag vad gäller förordningar eller lagar om klimat- och miljö. Klimathotet har uppmärksamats alltmer inte minst av FN som en ödesfråga för mänsklighetens överlevnad. Då kan inte försvaret undandra sig sitt ansvar. Förslaget om att ändra nuvarande tillstånd går på tvärs med gällande rättskraft och är oacceptabelt. Det handlar om medborgarnas tilltro till myndigheter och rättssystemet som helhet d v s om vår demokrati.

Dessutom anser vi det olämpligt att en funktion inom försvaret ska handlägga militära ärenden om miljöfarlig verksamhet i enlighet med förslaget.

Verksamheter

I promemorian föreslås en tidsbegränsad förordning som innebär att befintliga flygplatser, anläggningar för lagring och annan hantering av kemiska produkter och skjutfält som är tillståndspliktiga ska kunna ändras efter en anmälan. Vidare konstateras att "I fråga om övningsområden kan det finnas ett behov av att återinrätta skjutfält och utöka verksamheten vid befintliga skjutfält och skjutbanor. Detta kan till exempel innebära utökade verksamhetstider, ökat antal skott, ökad användning av skarp ammunition, ändrade vapentyper och vapensystem."

Kvinnor för Fred är emot hela förslaget men vi vill framför allt framföra kritik när det gäller de s.k. "vattenverksamheterna" genom att lyfta upp två skjutområden.

Vättern

Idag är Vättern en dricksvattentäkt för 300 000 människor och planer på en utökning 2030 med ytterligare 200 000. I framtiden kan det omfatta många fler om saltvatten kommer in i Mälaren.

Rent vatten är en bristvara i världen. Hur kan vi då tillåta att öva krig i dricksvatten? Försvarsmakten skriver på sin hemsida att det är ett riksintresse att skjuta i Vättern och vill dessutom bjuda in andra länder att öva här. Rent vatten är i högsta grad ett riksintresse som Försvaret borde värna om och inte som nu bagatellisera.

Aktion Rädda Vättern har under många år engagerat sig i frågan och tagit ställning mot rådande tillstånd. Det har även de flesta kommunerna runt Vättern gjort.

Kvinnor för Fred anser att tillståndet för militära skjutningar i Vättern får absolut inte utökas genom att tillståndet ändras och ersätts av anmälan. Tillståndet för militära övningar borde i stället tas bort.

Göteborgs Södra Skärgård

Göteborgs Södra Skärgård är en stadsdel i Göteborg med 4 720 invånare. Därtill kommer en mängd fritidsboende och tusentals turister. Det lämpar sig knappast att bedriva militära övningar i denna unika miljö.

Skärgårdsskjutfältet har funnits sedan 1940-talet med cirka 40 skjutövningar per år. Genom beslut 2021 av dåvarande miljöminister har Försvarsmakten fått tillstånd att skjuta 119 dagar per år trots protester från öbor och inte minst Göteborgs kommunstyrelse.

Stora delar av området har klassificerats som bullerzon och innebär förbud mot bebyggelse - t.o.m. Attefallshus på bebyggda tomter. Göteborgs Södra Skärgård begränsas i sin utveckling. Men viktigast av allt invånarnas hälsa påverkas av buller och havet av föroreningar.

Kvinnor för Fred anser att det är olämpligt att bedriva militära övningar där så många människor befinner sig och miljön hotas. Nuvarande tillstånd bör inte ersättas av anmälan – det bör snarare minskas.

Medborgarna

De områden som blir aktuella enligt förslaget om en ny förordning kommer att påverka medborgarna. Det kommer också att få konsekvenser genom ökade miljöförstöringar och ökade koldioxidutsläpp d v s bidra till de klimatförändringar som hotar oss alla.

Det påpekas i promemorian att förslaget "bedöms kunna ge miljökonsekvenser i form av ökat buller. Utökad verksamhet vid till exempel flygfält och skjutfält ger upphov till en ljudutbredning utanför fältens gränser, vilket kan leda till mer frekvent buller för omkringboende."

Enligt förslaget ska statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken ha tillfälle att yttra sig. Om ärendet anses brådskande kan tiden för yttrande begränsas.

Kvinnor för Fred anser det är viktigt att medborgarna informeras i viktiga frågor som berör deras närmiljö och att de ges möjlighet att yttra sig. Med detta förslag så finns stor risk att denna demokratiska rättighet kommer att begränsas.

Det är viktigt att informationen framförs på ett sådant sätt att medborgarna kan tillgodogöra sig den. Det är knappast fallet med denna promemoria som är mycket svårläst och byråkratiskt skriven.

Klimathotet

Den globala uppvärmningen får katastrofala följder. Vi kan redan nu bevittna avsmältning av glaciärer, höjda havsnivåer, fler översvämningar, stormar och skogsbränder. Extremtemperaturer uppnås allt oftare.

Denna utveckling tycks inte oroa departementet för klimat och näringsliv som argumenterar för ökad militarisering.

Som motiv för snabbare processer enligt miljöbalken anges att riksdagen och regeringen har beslutat att kraftigt bygga ut det svenska försvaret de närmaste åren. Då anses de nuvarande bestämmelserna är inte tillräckliga för att nå målen.

Dessutom anges att Sverige måste uppfylla sina åtaganden till Nato och DCA-avtalet med USA bland annat i fråga om övningar på svensk mark och i svenska vatten.

I DCA-avtalet ingår att USA får tillgång till flera militära övningsområden. Det innebär att antalet flygövningar kommer att öka betydligt. I promemorian konstateras dessutom att avtalet kommer att bidra till alltfler internationella övningar inte minst med anledning av svenskt Nato-medlemskapet.

Under avsnittet "Konsekvenser" står ingenting om hur ökade militära aktiviteter kommer att påverka klimatet. Några uppgifter om ökade koldioxidutsläpp saknas helt. Effekterna på miljön marginaliseras. T ex står det: "Utsläpp till luft bedöms i viss grad påverka luftkvaliteten i närområden men utan att påtagligt förhöjda halter uppkommer. Risken för olägenheter för människors hälsa bedöms därför som marginell."

Kvinnor för Fred anser att det ska finnas regler för redovisning av koldioxidutsläpp vid internationella militära övningar i Sverige och vem som har ansvaret för att så sker. Klimatförändringen är ett hot mot säkerheten i världen och då måste även försvarsmakterna ta sitt ansvar.

Militär verksamhet ska inte undantas från klimatavtal eller miljömål - klimathotet är en säkerhetsfråga.

Kvinnor för Fred